

Många skräckfilmer har gjorts om Dracula, här en scen ur »Prince of darkness» från 1956.

Led Dracula av pellagra eller pica?

Den transsylvanske »vampyrgreven» Dracula har fascinerat både lärd och lekt. Någon misstänkte att han led av porfyri, vilket missgagade många porfyriker, andra har trott att han hade rabies, kanske efter bitt av en sjuk fladdermus.

Nu har två amerikanska forskare, Jeffrey och William Hampl, kommit på att han måhända led av pellagra. Denna sjukdom beskrevs först i Europa 1735, men kom under 1800- och 1900-talen att härja särskilt i den amerikanska söderns majsätande fattigdistrikt. Man trodde länge att sjukdomen var antingen en insektsburen smitta eller en förgiftning orsakad av möjlig majs.

På 1990-talet bevisade Joseph Goldberger att tillståndet var en bristsjukdom, som botades om man gav de sjuka färskt kött och färsk mjölk; senare kunde rekommendationen renodlas till att ge jäst, där en av B-vitaminkomplexets beståndsdelar, niacin, visade sig vara den verksamma faktorn.

Bristsjukdom hos fattigt folk

Amerikansk majs, som introducerades i Europa av Columbus, gav större skördar kalorimässigt än både råg och vete, varför den spred sig från Spanien till Italien och ut över Östeuropa som en viktig energikälla för fattigt folk. Niacin och tryptofan, som kan brytas ner till niacin, är bundet i majs och biologiskt oåtkomligt, men i Amerika före Columbus' tid hade man kommit på att blötlägga majs-kornen i kalkvatten före tillagningen. Efter denna alkaliska förbehandling blev niacinet i majsens biologiskt tillgängligt, en matlagningsfiness som fortlevt i Mexiko, där man också till stor del förskonats från pellagra.

Pellagra härjade som formliga epidemier i sydstaterna, som efter inbördeskriget drabbades av ekonomisk misär. Särskilt hemsökta var internerna på sinnessjukhus och barnhem, där kosthållet var notoriskt torftigt.

Sjukdomens karakteristika är de fyra D: dermatit, diarré, demens och

**MEDICIN
HISTORISK
PAUS**

Medicinhistoriska
ögonblicksbilder,
i form av en kort text
till en bra bild,
välkomnas!

»Medicinhistorisk paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

Redaktör:
Kristina Räf

FOTO: SUPERSTOCK/GREAT SHOTS

Den verkliga greve Dracula porträtterad av okänd konstnär i slutet av 1400-talet eller början av 1500-talet på slottet Ambras, nära Innsbruck.

FOTO: KUNSTHISTORISCHES MUSEUM WIEN

död. Den rödfärgade fjällande huden (pelle agra är italienska för skrovlig hud) är känslig för solljus; trötthet, muskelsvaghet och pareser tillstöter. Slemhinnorna angrips med stomatit, svart tunga (vilket även kan drabba hundar) och tarmbesvär. Slutligen blir patienten avtrubbad, förvirrad och psykotisk. Dödligheten i de amerikanska »epidemierna» var upp emot 40 procent. Även från svenska sinnessjukhus finns rapporter om pellagra.

Romanen om Dracula

Men åter till Dracula. Bram Stokers roman, som utkom 1897, inleds med att en engelsk resenär, Jonathan Harker, som tänkte uppsöka greve Dracula i Tanssylvanien, frukosterar på majsgröt före sitt besök. Dracula undvek noggsamt solljus och gick endast ut nattetid, och han hade ett plusigt ansikte.

Pellagrastomatiten ger tungödem, där tänderna ger avtryck, vilket ger intryck av utstående huggtänder. De psykiska symtomen – insomni, aggressivitet och depression – stämmer bra på Dracula.

Även pica?

Pica har också beskrivits vid pellagra, ehuru pica vanligen beror på järnbrist. Kanske hade Dracula pica på blod, medan hans omvitnade vägran att delta i måltider stämmer med den anorexi som slemhinneförändringarna vid pellagra orsakar?

Vampyrer i folklig mytologi

Vampyrer fanns i den folkliga mytologin långt innan Bram Stoker skrev boken om Dracula. År 1734 beskriver Oxford English Dictionary vampyrism som en »vidrig sjukdom bland spanska bönder». Man försökte på olika sätt besvärja vampyrer med krucifix och vigvatten, eller driva en påle genom deras hjärtan för att säkra deras fastlåsning vid jorden och förhindra att de skulle gå igen.

Det var nämligen typiskt för vampyrer att de nattetid lämnade sina gravar för att suga blod från sovande levande offer. Förmodade vampyrer som blivit ordinärt begravda grävde man stundom upp i preventivt syfte för att påla dem; beskrivningar finns av den döda vampyrens röda ansikte med en ring av majs mjöl runt munnen.

Helt övertygande är väl inte herrarnas bevisföring, men det är onekligen ett ambitiöst försök att rationellt förklara en folklig och litterär myt.

Nils Brage Nordlander
med dr
Uppsala

Referenser

- Hampl J, Hampl W. Pellagra and the origin of a myth. *J R Soc Med* 1997; 90: 636.
de Kruif P. *Hunger fighters*. New York: Harcourt, Brace & Co, 1928.
Sebrell WH. History of pellagra. *Federation Proceedings* 1981; 40: 1520.